

PROCESSBESKRIVNING OCH HANDLINGSPLAN FÖR SPRÅK-, LÄS- OCH SKRIVUTVECKLING

2018 – 2019

FÖRSKOLAN - GYMNASIET

Planen antagen av skolledningen april 2018

HAGFORS KOMMUN

UTVÄRDERING AV PLANEN LÄSÅRET 2016-2017

Inför varje nytt läsår ska planen utvärderas och eventuellt ändras.

Utifrån utvärderingar av senaste planen har dokumentet revideras. Detta görs av en arbetsgrupp bestående av kommunens förstelärare i språk, läs och skriv samt kommunens specialpedagoger.

Sedan 2009 har vi haft en genomarbetad läs- och skrivplan som regelbundet utvärderas. Vilka skolformer och enheter som omfattas av planen har sett olika ut över tid, senaste planen omfattade förskoleklass till åk 3. Barn och bildningschef har nu beslutat att planen åter skall omfatta förskolan till och med gymnasiet.

INLEDNING

Språk-, läs- och skrivinlärning och utveckling sker inte bara i svenskämnet utan i alla ämnen i skolan. Språk och lärande hänger oupplösligt samman liksom språk- och identitetsutveckling. Stor del av kunskapsförmedlingen bygger på att eleverna klarar av att läsa och inte bara det utan också att de lär sig behärska olika läsarter. Alla ämnen har sitt specifika språk och sätt att uttrycka sig därför måste man lära sig olika områdets fackspråk.

SYFTE

Med en kommunal plan för språk-, läs- och skrivutveckling för förskolan till och med gymnasiet i Hagfors kommun är förhoppningarna att det ska skapas bättre förutsättningar för måluppfyllelse och utveckling inom läs- och skrivområdet. Planen ska vara ett stöd för att styra processen. Det är viktigt att planen hålls levande och diskuteras på arbetslagsmöten och att en utvärdering görs varje år.

Planen syftar till att:

- väcka barns och elevers intresse och nyfikenhet för skriftspråket och läsning
- stärka förutsättningarna för att nå kunskapskraven
- öka förståelsen för läsformelns betydelse (läsning= förståelse x avkodning)
- genom observationer och kartläggning säkra elevens språkutveckling i grundskolan
- stimulera barn och elevers lust att tala, skriva, läsa och lyssna och därmed stödja deras personliga utveckling
- ge barn och elever kunskaper som behövs för kommande studier och arbetsliv
- synliggöra alla lärares ansvar för språk-, läs- och skrivutvecklingen

SPRÅK-, LÄS- OCH SKRIVUTVECKLINGENS PROGRESSION

FÖRSKOLAN

Språk och lärande hänger ouplösligt samman liksom språk- och identitetsutveckling. Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta tillvara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen. Av skollagen framgår att förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Enligt Lpfö-98 (reviderad 2010) så är förmågan att kunna kommunicera, söka ny kunskap och kunna samarbeta en nödvändighet i ett samhälle präglad av ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt. Förskolan ska lägga grunden till att barnen på sikt kan tillägna sig de kunskaper som utgör den gemensamma referensram som alla i samhället behöver. Pedagogisk forskning visar att Språkglädje är A och O, målet är inte att de ska lära sig läsa utan att ha roligt. Det viktiga är förståelsen för att man i förskolan bygger språk genom att få igång dialog och samtal, leka med sammansatta ord, rimma, stanna upp i sagan och reflektera. Förskolan sitter i första vagnen på resan in i skriftspråket. Där finns möjligheter att ge barn tid att lära sig i sin egen takt. 2018-03-23 lämnade skolverket sitt förslag till reviderad läroplan för förskolan till regeringen som i sin tur tar beslut om eventuella förändringar.

FÖRSKOLEKLASS

I förskoleklassen bygger man vidare på förskolans medvetna arbete med olika språklekar, bland annat rim och ramsor. Lekbetonade övningar som stimulerar eleven att stegvis upptäcka hur språket är uppbyggt samt språkets formsida. Som bas har man "Bornholmsmodellen" som är ett systematiskt uppbyggt och vetenskapligt utprovat program. Vilket stimulerar och stärker elevens språkmedvetenhet utvecklar elevens språkliga och meningsskapande förmåga. Förskoleklassen kommer att från 1 juli 2018 bli obligatorisk. Skolverket kommer i samband med detta publicera ett stöd för att kartlägga elevers kunskaper i språklig medvetenhet i förskoleklass, "Hitta språket". I Hagfors kommun blir materialet obligatoriskt och ska fungera som ett naturligt inslag i den ordinarie undervisningen.

GRUNDSKOLAN

En god språk-, läs- och skrivförmåga är en förutsättning för att elever ska kunna tillgodogöra sig alla ämnen i skolan. Bristande förmåga inom dessa områden kan vara en orsak till misslyckanden i skolan. Därför är det viktigt att språk-, läs- och skrivutvecklingsfrågor uppmärksammas. Läs- och skriva är förmågor som hör ihop och förutsätter varandra. Läsning är en komplicerad färdighet som kräver omfattande övning för att kunna utvecklas. I läsning finns två moment, avkodning och förståelse: För att uppnå en god läsfärdighet krävs att båda momenten ska fungera väl. En annan faktor som har stor betydelse för läsningen är motivationen. Låskunnighet är nyckeln som skall ge tillträde till all annan kunskap. Läs- och skrivkunnighet utvecklas inte spontant som talet gör utan det behövs vägledning och undervisning för att lyckas.

GYMNASIET

Gymnasiet bygger vidare på de kunskaper som eleven inhämtat från grundskolan då den nya skolformen betonar en tydligare progression av elevernas kunskaper. På gymnasiet är kärnan i ämnet svenska, språk och litteratur, där språket ses som människans främsta redskap för

kunskapsutveckling, kommunikation och reflektion. Med hjälp av olika typer av medier och texter samt skönlitteratur får eleverna möjlighet att lära känna sin omvärld, medmänniskor och sig själv. Undervisningen ska stimulera elevernas personliga utveckling genom att öka deras lust att tala, skriva, läsa och lyssna som även ger dem sådana kunskaper som behövs i arbetslivet och för kommande studier. (läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011, skolverket, s. 160)

FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ÖKAD MÅLUPPFYLLELSE

ANSVAR FÖR BARNS/ELEVERS LÄS- OCH SKRIVUTVECKLING

Ansvar för barn/eleverna finns hos alla i elevens närhet. Vårdnadshavarnas stora betydelse måste framhållas vid de kontakter som skolan har med hemmen. I samtliga läroplaner betonas att alla ämnen har ett gemensamt ansvar för elevernas språk- och kunskapsutveckling.

GODA LÄRMILJÖER

En god lärmiljö är mycket viktig. En varm, positiv tillgänglig och accepterande miljö ger trygghet och grogrund för alla elever. En elev är beroende av sina lärare och sina kamrater i skolan. Deras attityder, förväntningar och värderingar påverkar elevens självbild. I en väl utformad lärmiljö kan barnen skapa utmanande lekar som stimulerar deras tänkande och reflekterande i konkreta upplevelser.

LÄSLUST OCH MOTIVATION

Det är viktigt att känna lust i läsande för det är genom att läsa ofta och mycket som eleverna blir goda läsare. Texter spelar en stor roll i barn/elevers vardag. Därför är det viktigt att de texter eleverna läser har en hög grad av läsbarhet och att de kan väcka läslust. En helt avgörande faktor när det gäller motivation när det gäller läsning är att texterna barnen möter är engagerande och meningsfulla. Detta är något skolan arbetar med tillsammans med biblioteket. *Se bilaga 1.*

LÄRARES ROLL - ENGAGEMANG

Lärares viktiga roll i elevens språk-, läs- och skrivutveckling framhålls ofta av forskare. Det handlar om hög kompetens i teori och praktik men också om lärarnas engagemang i elevens läroprocess. Inom läs- och skrivutveckling talas det om två inlärningsmetoder, den syntetiska respektive den analytiska metoden. Den syntetiska metoden innebär att läraren utgår från delar för att gå vidare med helhet. I den analytiska metoden utgår läraren från helheten och bryter ner till mindre delar. Läraren måste uppmärksamma, förstå de strategier som eleven använder för att klara sina uppgifter. Läraren är en av de viktigaste personerna i nybörjarens liv när det gäller anslutning till de läskunnigas förening och vad han gör kan vara avgörande för om barnen skall lyckas eller misslyckas. Relationen mellan lärare och elev samt lärarens förväntningar på eleverna har stor betydelse för elevernas prestationer. Det allra viktigaste för ett inlärningsvänligt klimat är lärarens accepterande av eleven, samtidigt som denne ser barnets starka och svaga sidor. Det är viktigt att varje elevs förutsättningar och behov tas som utgångspunkt för ett kreativt lärande. Ett sådant förhållningssätt förutsätter en lyhörd, aktiv och ansvarstagande lärarroll.

STRUKTURERAD UNDERVISNING

Forskning är överens om att det är viktigt med strukturerad undervisning för god språk-, läs- och skrivutveckling. Undervisningen ska vara tydlig och systematisk uppbyggd. Lärare måste våga undervisa, lärare ska inte bara vara handledare utan måste också ha en undervisande lärarroll när det gäller att utveckla elevernas läsförståelse. Förmågan att utveckla sitt talspråk (ordförråd och meningskonstruktion) och att förstå texter på olika sätt grundläggs redan i förskolan.

SPRÅKLIGA FÖRMÅGOR

Idag är forskare ganska eniga om vad barn behöver utveckla för att knäcka den skriftliga koden.

Hit hör:

- Fonologisk medvetenhet (om språkljuden)
- Morfologisk medvetenhet (om ord och hur de kan förändras)
- Syntaktisk medvetenhet (om hur satser byggs upp)
- Semantisk medvetenhet (om satsers betydelse)
- Pragmatisk medvetenhet (om hur språket används i olika situationer)

MODERSMÅLSUNDERVISNING OCH STUDIEHANDLEDNING

Flerspråkiga barn i förskolan och förskoleklassen ska ha möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Elever i grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan har om vissa förutsättningar är uppfyllda rätt till modersmålsundervisning. Modersmålsundervisningen ger eleven möjligheter att bevara och utveckla sitt modersmål, och den kan därmed vara ett stöd för att bevara och utveckla eleverns flerspråkighet och flerspråkiga identitet. Att få tillfälle att använda alla sina språkliga resurser i skolan har en positiv inverkan på elevernas identitetsutveckling, vilket i sin tur påverkar deras möjligheter till framgångsrik kunskapsutveckling. Studiehandledning på modersmålet eller på ett språk som eleven tidigare använt i skolan gör det möjligt för eleven att få stöd av och använda en större del av sin språkliga repertoar i lärandet, än om undervisningen erbjuds främst på svenska.

ÖKA FÖRSTÅELSEN FÖR LÄSFORMELNS BETYDELSE

Läs – och skrivförmågan byggs enligt en känd modell av tre komponenter: avkodning, förståelse och motivation. En förenklad läsformel som används inom läsforskningen sedan många år är $L=A \times F$ (Läsning är lika med avkodning gånger förståelse). Motivation är en förutsättning.

AVKODNING

När barn skall lära sig att läsa för första gången är det ordavkodning som står i fokus. Avkodning handlar om att kunna identifiera bokstäverna (grafemen) som representanter för ljud (fonem) i talspråket och sätta samman dessa till ord som sedan bildar meningar som uttrycker en betydelse. Detta kallas ofta "läsningens tekniska sida". För att förstå vad bokstäverna symboliserar måste läsaren ha fonologisk medvetenhet, det vill säga att kunna urskilja bokstäverna som representanter för ljud i talspråket. När barn har förstått hur detta går till och upplever att de klarar att ljuda sig igenom ord och meningar säger vi ofta att de har "knäckt läskoden", och i regel är det detta vi menar

när talar om att barn har lärt sig läsa. I takt med att avkodningen automatiseras utvecklas elevers "läsflyt".

BEGREPP

I skolverkets bedömningsstöd refereras till fyra olika typer av läsning.

- **Logografisk läsning:** Eleven känner igen hela ord, till exempel sitt namn eller vanliga ordbilder som och, hej, jag, men har inte "knäckt läskoden".
- **Enkel ljudning:** Eleven har "knäckt läskoden" och ljudar ihop enskilda ljud till en helhet.
- **Avancerad ljudning:** Eleven ljudar ihop orddelar till en helhet.
- **Ortografisk helordsläsning:** Eleven läser flytande, det vill säga läser ord som helheter.

LÄSFÖRSTÅELSE

Läsförståelsen utvecklas under hela livet. Läsförståelsen infinner sig inte per automatik när eleven kan läsa med flyt. Alla elever behöver arbeta aktivt med att utveckla sin läsförståelse, även de goda läsarna. Det gäller för eleven att ha god läsförmåga, kunna tolka texter, se sammanhang och sortera oviktig information. Att förstå sammanhängande texter är vad läsning går ut på.

LÄSSTRATEGIER

I kursplanen i svenska uttrycks att elever från skolstarten ska lära sig strategier. Där nämns lässtrategier för att förstå och tolka texter, strategier för att skriva olika typer av texter samt språkliga strategier för att minnas och lära till exempel att skriva ner något man talat om. *Se bilaga 2.*

Eleverna behöver direkt undervisning av skickliga pedagoger som är väl insatta i hur man bygger upp läsförståelse. Eleverna ska veta vad de ska göra före, under och efter läsningen, dvs. de behöver lära sig en medvetet inriktad studieteknik.

LÄS- OCH SKRIVSVÅRIGHETER

Alla barn vill lära sig att läsa och skriva om de finner det intressant enligt "Att lämna skolan med rak rygg" en rapport från utbildningsdepartementet. De flesta barn lär sig läsa och skriva utan några egentliga problem medan andra får vandra en betydligt mödosammare väg.

Läs och skrivsvårigheter är en övergripande term som omfattar alla svårigheter med att läsa och/eller skriva oavsett orsak. *Se bilaga 3.*

Olika lässvårigheter kräver olika pedagogiska insatser som ska sättas in så tidigt som möjligt. Mats Myrberg professor i specialpedagogik skriver att forskare är ense om att läs- och skrivsvårigheter handlar både om avkodnings- och läsförståelseproblem. Det kan röra sig om exempelvis brister i fonologiska och syntaktisk förmåga, dåligt fungerande lässtrategier, brister i automatisering och läsflyt, men ibland även som en följd av bristande läs- och skrivstimulans i hemmet och skolan. Det är viktigt att fortlöpande följa elevernas utveckling och dokumentera deras framsteg. Detta ger också en god grund att stå på när någon elev av någon anledning stannar i sin utveckling.

UTREDNING

Enligt skollagen ska alla barn och elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Därför är det viktigt att fortlöpande följa elevernas utveckling och dokumentera deras framsteg. I de fall lärare eller annan personal uppmärksammar eller får vetskap om att en elev riskerar att inte utvecklas i riktning mot att nå de kunskapskrav i svenska som minst ska uppnås skall extra anpassningar omedelbart sättas in. De extra anpassningarna som sätts in skall utgå från de identifierade behoven. Om det vid utvärdering eller inom den löpande undervisningen visar sig att de extra anpassningarna ej är tillräckliga eller ej fungerar tillfredsställande ska de förändras eller intensifieras. Om de extra anpassningarna trots detta inte är tillräckliga och eleven fortfarande riskerar att inte nå kunskapskraven görs en anmälan om detta till rektor. Rektor skall skyndsamt se till att elevens eventuella behov av särskilt stöd utreds. (Skollagen 2010:800, 3kap, §8)

HANDLINGSPLAN FÖR SPRÅK-, LÄS- OCH SKRIVUTVECKLING, FÖRSKOLA – GYMNASIET

Tidsperiod	Fokus på / Främjandearbete	Avstämningar
Förskolan	Språklekar	Inga avstämningar sker på individnivå
Förskoleklass	<p>Språklig och fonologisk medvetenhet. Bornholmsmaterialet</p> <p>Dagliga språklekar, lässtunder och samtal</p>	<p>Hitta språket Resultaten redovisas för rektor i december och maj.</p> <p>Fonolek under januari och maj månad. Resultaten redovisas för rektor och mottagande lärare.</p> <p>Vid behov, intensivträning inom klassens ram.</p> <p>Nya språket lyfter Kan användas som stöd.</p>
Åk 1	<p>Att väcka läslust.</p> <p>Arbete med språkljuden för att automatisera dessa, Fonem-Grafemkoppling.</p> <p>Knäcka läskoden, avkodning.</p> <p>Samtal i samband med läsande och skrivande.</p> <p>Introduktion av lässtrategier.</p> <p>Språklekar</p> <p>Högläsning</p> <p>Språkutvecklingen/läsutvecklingen</p>	<p>Bedömningsstöd i läs och skrivutveckling Resultaten redovisas för rektor i december och maj.</p> <p>Nya språket lyfter Kan användas som stöd.</p> <p>Vid behov extra träning inom klassens ram.</p> <p>Riktade intensivläsningsperioder för de elever som inte läser till jul.</p>
Åk 2	<p>Hösten börjar med fokus på läs- och skrivträning.</p> <p>Öka elevers läsflyt.</p> <p>Daglig läsning och skrivning för läsglädje och automatisering av läsningen</p> <p>Högläsning</p> <p>Samtal i samband med läsande och skrivande.</p> <p>Arbete med läsförståelsestrategier.</p>	<p>Bedömningsstöd i läs och skrivutveckling Resultaten redovisas för rektor i december och maj.</p> <p>Nya språket lyfter Kan användas som stöd.</p> <p>Vid behov extra träning inom klassens ram om inte avkodningen utvecklats.</p> <p>Möjlighet till intensivläsningsperioder finns varje läsår.</p>

<p>Åk 3</p>	<p>Hösten börjar med fokus på läs- och skrivträning.</p> <p>Läsförståelse/boksamtal – textsamtal.</p> <p>Daglig läsning och skrivning för läsglädje och automatisering av läsningen.</p> <p>Högläsning</p> <p>Samtal i samband med läsande och skrivande. Arbete med läsförståelsestrategier.</p>	<p>Bedömningsstöd i läs och skrivutveckling Resultaten redovisas för rektor i december och maj.</p> <p>Nya språket lyfter Kan användas som stöd.</p> <p>Nationella prov under perioden mars-maj.</p> <p>Vid behov extra träning inom klassens ram om inte avkodningen utvecklats.</p> <p>Möjlighet till intensivläsningsperioder finns varje läsår.</p>
<p>Åk 4</p>	<p>Hösten börjar med fokus på läs- och skrivträning.</p> <p>Läsförståelse/boksamtal – textsamtal.</p> <p>Att eleverna får synliggöra sin kunskap och förståelse inom olika ämnesområden genom skrivandet.</p> <p>Bidra till att bredda och fördjupa spåkunnigheten hos eleverna i alla ämnen.</p>	<p>Nya språket lyfter</p> <p>Vid behov extra träning inom klassens ram om inte avkodningen utvecklats.</p> <p>Möjlighet till intensivläsningsperioder finns varje läsår.</p>
<p>Åk 5</p>	<p>Hösten börjar med fokus på läs- och skrivträning.</p> <p>Läsförståelse/boksamtal – textsamtal.</p> <p>Att eleverna får synliggöra sin kunskap och förståelse inom olika ämnesområden genom skrivandet.</p> <p>Bidra till att bredda och fördjupa spåkunnigheten hos eleverna i alla ämnen.</p>	<p>Nya språket lyfter</p> <p>Vid behov extra träning inom klassens ram om inte avkodningen utvecklats.</p> <p>Möjlighet till intensivläsningsperioder finns varje läsår.</p>
<p>Åk 6</p>	<p>Hösten börjar med fokus på läs- och skrivträning.</p> <p>Läsförståelse/boksamtal – textsamtal.</p> <p>Att eleverna får synliggöra sin kunskap och förståelse inom olika ämnesområden genom skrivandet</p> <p>Bidra till att bredda och fördjupa spåkunnigheten hos eleverna i alla ämnen.</p>	<p>Nya språket lyfter</p> <p>Nationella prov i åk 6</p> <p>Vid behov extra träning inom klassens ram om inte avkodningen utvecklats.</p> <p>Möjlighet till intensivläsningsperioder finns varje läsår.</p>

<p>Åk 7-9</p>	<p>Läsa Läsorienterad- och textorienterad läsförståelse.</p> <p>Skriva Berättande, beskrivande, argumenterande och informerade texter.</p> <p>Tala (Kommunicera) Muntlig och skriftlig kommunikation.</p> <p>Lyssna (Reflektera) Tolka, kritiskt granska och värdera.</p>	<p>Språket på väg Kan användas som stöd</p> <p>Nationella prov i åk 9</p> <p>Undervisande lärare beslutar om ev. övriga kartläggningsmaterial i svenska.</p> <p>Resultatet redovisas till rektor.</p>
<p>Gymnasiet</p>	<p>Läsa Läsorienterad- och textorienterad läsförståelse.</p> <p>Skriva Berättande, beskrivande, argumenterande och informerade texter.</p> <p>Tala (Kommunicera) Muntlig och skriftlig kommunikation.</p> <p>Lyssna (Reflektera) Tolka, kritiskt granska och värdera.</p>	<p>Nationella prov i svenska, kurs 1 och 3</p> <p>Undervisande lärare beslutar om ev. övriga kartläggningsmaterial i svenska.</p>
<p>Nyanlända</p> <p><i>Med nyanländ elev avses den som har varit bosatt utomlands och som numera är bosatt här i landet eller ska anses bosatt här och som har påbörjat sin utbildning här efter höstterminens start det kalenderår då hon eller han fyller sju år. En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet. Se bilaga 5</i></p>	<p>Det är viktigt att bedömningen av läsutvecklingen koncentreras kring om eleven kan läsa och tala om innehållet utan krav på språklig korrekthet. På samma sätt ska bedömningen av elevens skrivutveckling i första hand ta fasta på vad eleven klarar av att förmedla och i andra hand om detta görs korrekt rent formellt.</p> <p>Genom samarbete med modersmåsläraren kan läraren få en bredare förståelse för elevens läs- och skrivutveckling.</p>	<p>Skolverkets kartläggningsmaterial</p> <p>Steg 1 och Steg 2 litteracitet</p> <p>När eleven börjar skolan, förberedelseklass eller förskoleklass.</p> <p>Bygga svenska</p> <p>1-3, 4-6, 7-9 och gymnasieskolans introduktionsprogram.</p>
<p>Utredning</p> <p><i>Om lärare, elevhälsa och rektor bedömer att en pedagogisk utredning av läs- och skrivsvårigheter behöver genomföras.</i></p>	<p>Enligt barnkonventionen § 12 har barnet rätt att uttrycka egna åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska beaktas med hänsyn till dess ålder och mognad. Det är mycket viktigt att tänka på detta när man gör utredningen.</p>	<p>Utredningen fokuserar på följande områden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Allmän språklig förståelse (t.ex. hörförståelse, ordförråd artikulation, muntlig framställning) • Fonologisk medvetenhet • Ordavkodning (t.ex. ord, nonord) • Läsning (t.ex. läshastighet, läsförståelse) • Skrivning (t.ex. rättstavning, fri skrivning) • Övrigt (t.ex. ordmobilisering)

LITTERATURTIPS!

Finns att låna i Språkverkstaden på Älvstranden Bildningscentrum.

- Gear Adrienne, Att skriva faktatexter
- Gear Adrienne, Att läsa faktatexter
- Gibbons Pauline, Stärk språket stärk lärandet
- Gibbons Pauline, Lyft språket lyft tänkandet
- Goldberg Gravity, Att utveckla självständiga läsare- dynamiskt mindset
- Hemmingsson Ingegerd, 27 Glada kliv för ett lättare liv (läs- och skrivutvecklingsschema)
- Jönsson Bodil, Englund Göta, Att lära barn läsa
- Lundberg Ingvar, God Läsutveckling
- Lundberg Ingvar, God Skrivutveckling
- Lundberg Ingvar, Läsningens psykologi och pedagogik
- Lundberg Ingvar, Sterner Görel, Före Bornholmsmodellen språklekar i förskolan
- Lundberg Ingvar, Strid Anna
- Roe Astrid, Läsdidaktik – efter den första läsinläringen
- Svensson Gudrun, Transspråkande i praktik och teori
- <http://modersmal.skolverket.se/images/stories/pdf/Sprakportfolio0809.pdf>
- Westlund Barbro, Att undervisa i läsförståelse
- Westlund Barbro, Att bedöma elevers läsförståelse
- Westlund Barbro, Aktiv läskraft Fkl-åk3
- Westlund Barbro, Aktiv läskraft mellanstadiet
- Westlund Barbro, Aktiv läskraft högstadiet

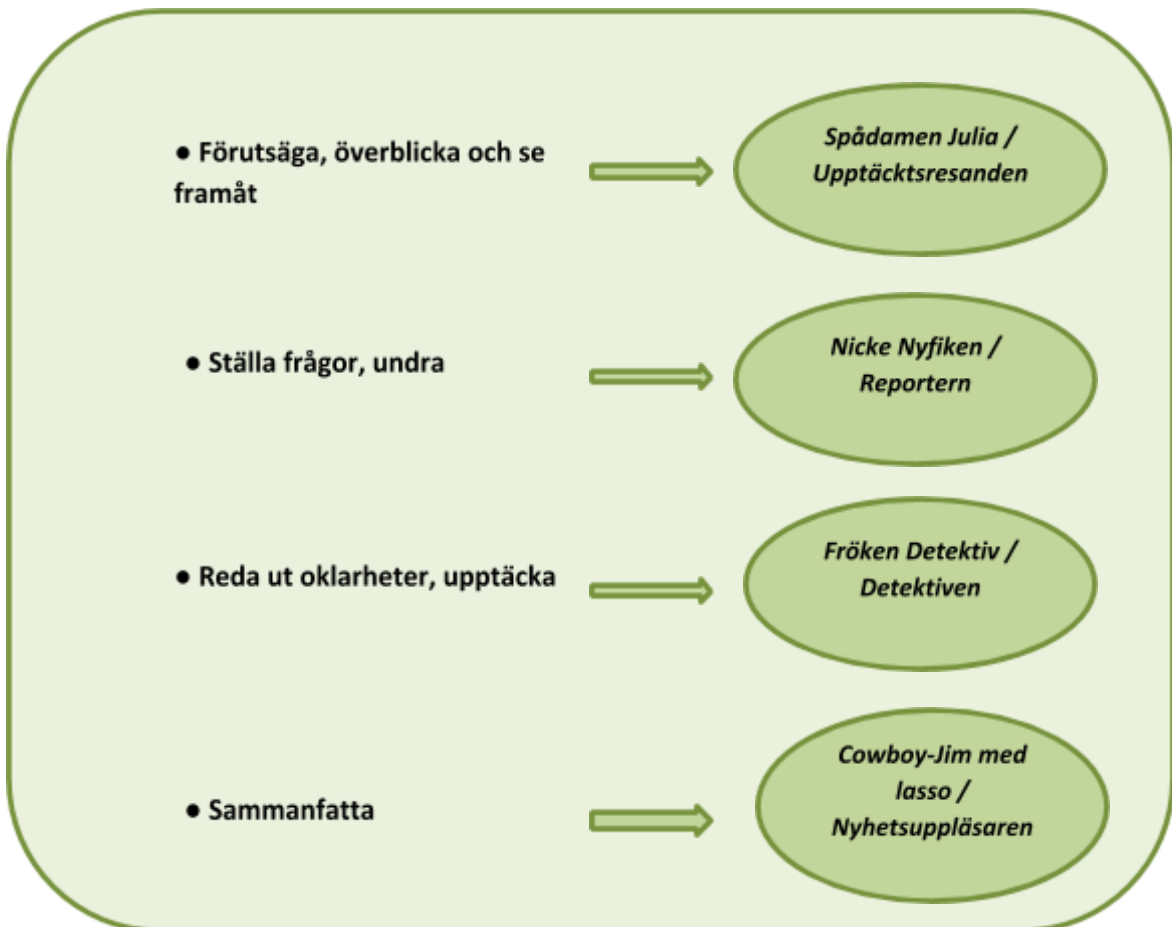
SKOLA/FÖRSKOLA – BIBLIOTEK

UPPDATERAS

Handlingsplanen gällande samarbete mellan skola och bibliotek i Hagfors kommun håller för tillfället på att revideras och utvecklas. När den är färdig kommer Läs- och skrivplanens *bilaga 1* att uppdateras.

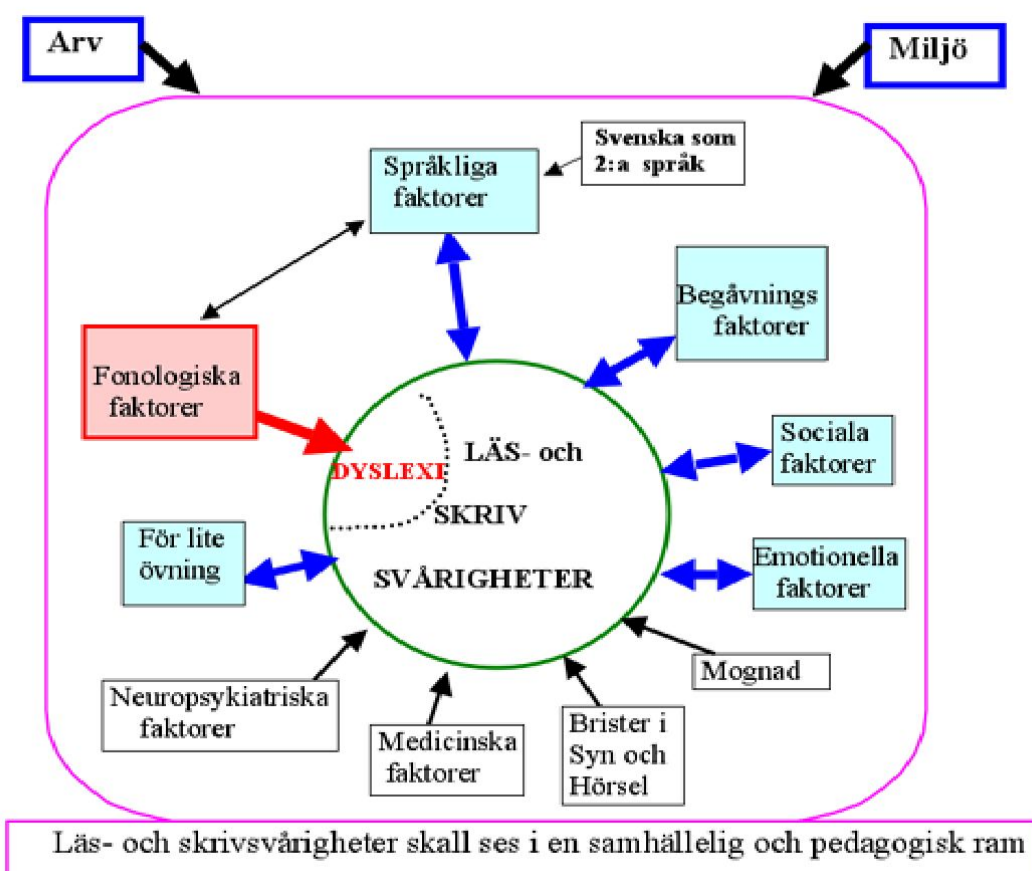
FYRA GRUNDLÄGGANDE LÄSSTRATEGIER

-FYRA LÄSARROLLER

HUR KAN VI SE PÅ LÄS- OCH SKRIVSVÅRIGHETER OCH DYSLEXI? AV CHRISTER JACOBSON

Det är många faktorer som påverkar barns läsförmåga. Ett sätt att beskriva olika faktorer inverkan är att utgå från en modell. Modellen nedan beskriver ett urval av faktorer som anses viktiga för att bättre förstå svårigheter i läsning och skrivning. Om vi börjar med den gröna cirkeln i mitten så symboliserar den alla personer som har läs- och skrivsvårigheter. Denna grupp är förstås mycket brokig och består av alla, barn och vuxna, med olika former och olika grader av läs- och skrivsvårigheter. I några svenska uppskattningar talar man om att ca 20-25% av den vuxna befolkningen har läs- och skrivsvårigheter (IALS-undersökningen samt uppgifter från FMLS). I den inre cirkeln har även en särskild undergrupp, dyslektikerna, markerats med en streckad linje. Linjen är streckad för att antyda att gränsen mellan dyslexi och allmänna läs- och skrivsvårigheter är oskarp.

Figur 1. Modell över ett antal faktorer som beskriver läs- och skrivsvårigheter och Dyslexi.